

DATOS IDENTIFICATIVOS

Didáctica da expresión plástica e visual

Materia	Didáctica da expresión plástica e visual			
Código	P02G110V01502			
Titulación	Grao en Educación Infantil			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Varela Casal, Cristina			
Profesorado	Varela Casal, Cristina			
Correo-e	cristinavarelacasal@uvigo.es			
Web				

Descrición xeral	<p>A finalidade primeira da didáctica da expresión plástica e visual é proporcionar ao alumnado unha formación artística e didáctica de calidade. Tanto no que se refire á capacidade de formalizar e interpretar producións de arte nos seus diversos ámbitos e territorios, (como concepto ampliado), como no que se refire á capacidade de reelaborar os mencionados contidos para facilitar a formación dos/as nenos/as (de 3 a 6 anos).</p> <p>A tarefa e construír un substrato de coñecemento teórico necesario, combinado cunha serie de destrezas e habilidades formais que armen ao alumnado dunha capacidade crítica e creativa que lle permita desenvolver ferramentas de aprendizaxe, valoración e coñecemento coas que traballar no campo da educación infantil. Traballaremos no taller con rutinas procedimentais e elaboracións técnicas simultaneamente ao estudo de contidos xerais da historia da arte. Estas tarefas convivirán coa análise e o traballo dentro dos novos espazos da arte e as novas ferramentas visuais, audiovisuais e tecnolóxicas nas que abordaremos posibilidades de traballo máis vinculadas ás linguaxes actuais próximas e intuitivas para os rapaces cos que os nosos alumnos terán que traballar.</p> <p>As rutinas habituais do noso traballo durante o curso académico alternarán a produción práctica coa reflexión teórica, o traballo de campo e as propostas de ferramentas didácticas específicas.</p>
------------------	---

Competencias

Código	
A2	Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Coñecer os obxectivos, contidos curriculares e criterios de avaliación da Educación Infantil
B2	Promover e facilitar as aprendizaxes na primeira infancia, desde unha perspectiva globalizadora e integradora das diferentes dimensións cognitiva, emocional, psicomotora e volitiva
B7	Coñecer as implicacións educativas das tecnoloxías da información e a comunicación e, en particular, da televisión na primeira infancia.
B11	Reflexionar sobre as prácticas de aula para innovar e mellorar o labor docente Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma e cooperativa e promovela nos estudantes
C1	Comprender os procesos educativos e de aprendizaxe no periodo 0-6, no contexto familiar, social e escolar.
C2	Coñecer os desenvolvementos da psicología evolutiva da infancia nos periodos 0-3 e 3-6.
C4	Recoñecer a identidade da etapa e as súas características cognitivas, psicomotoras, comunicativas, sociais, afectivas.
C5	Saber promover a adquisición de hábitos en torno á autonomía, a liberdade, a curiosidade, a observación, a experimentación, a imitación, a aceptación de normas e de límites, o xogo simbólico e heurístico
C7	Identificar dificultades de aprendizaxe, disfuncións cognitivas e as relacionadas coa atención.
C9	Adquirir recursos para favorecer a integración educativa de estudantes con dificultades.

C12	Promover e colaborar en accións dentro e fóra da escola, organizadas por familias, concellos e outras institucións con incidencia na formación cidadá.
C23	Comprender que a observación sistemática é un instrumento básico para poder reflexionar sobre a práctica e a realidade, así como contribuír á innovación e a mellóraa en educación infantil.
C25	Abordar análise de campo mediante metodoloxía observacional utilizando tecnoloxías da información, documentación e audiovisuales.
C29	Valorar a importancia do traballo en equipo
C34	Coñecer estratexias didácticas para desenvolver representacións numéricas e nocións espaciais, geométricas e de desenvolvemento lóxico.
C41	Fomentar experiencias de iniciación ás tecnoloxías da información e a comunicación.
C53	Coñecer os fundamentos musicais, plásticos e de expresión corporal do currículo desta etapa así como as teorías sobre a adquisición e desenvolvemento das aprendizaxes correspondentes.
C55	Saber utilizar o xogo como recurso didáctico, así como deseñar actividades de aprendizaxe baseadas en principios lúdicos.
C56	Elaborar propostas didácticas que fomenten a percepción e expresión musicais, as habilidades motrices, o debuxo e a creatividade.
C57	Analizar as linguaxes audiovisuales e as súas implicacións educativas.
C58	Promover a sensibilidade relativa á expresión plástica e á creación artística.
C59	Adquirir un coñecemento práctico do aula e da xestión da mesma.
C60	Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación no aula, así como dominar as destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar un clima que facilite a aprendizaxe e a convivencia.
C61	Controlar e facer o seguimento do proceso educativo e, en particular, de ensino e aprendizaxe mediante o dominio de técnicas e estratexias necesarias.
C62	Relacionar teoría e práctica coa realidade do aula e do centro.
C63	Participar na actividade docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando desde a práctica.
C65	Regular os procesos de interacción e comunicación en grupos de estudantes de 0-3 anos e de 3-6 anos.
C66	Coñecer formas de colaboración cos distintos sectores da comunidade educativa e da contorna social.
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D5	Coñecemento de informática
D7	Resolución de problemas
D8	Toma de decisións
D9	Traballo en equipo
D11	Habilidades nas relacións interpersoais
D12	Recoñecemento da diversidade e multiculturalidade
D13	Razoamento crítico
D15	Aprendizaxe autónoma
D16	Adaptación a novas situacións
D17	Creatividade
D19	Coñecemento doutras culturas e costumes
D20	Iniciativa e espírito emprendedor
D21	Motivación pola calidade

Resultados de aprendizaxe

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñecer as características psicoevolutivas e formais da linguaxe plástica infantil así como os aspectos fundamentais da súa sintaxe e semántica. Saber concretar e transmitir todas as características da linguaxe plástica e estimular a aprendizaxe mediante metodoloxías didácticas adecuadas.	B1	C1	D5
	B11	C2	D8
		C4	D13
		C7	D15
		C9	D16
		C58	D21
		C59	
		C61	
		C62	
	Ser capaces de identificar recursos e metodoloxías propios das artes plásticas. Saber recoñecer os distintos métodos e medios adecuados a cada técnica para unha expresión plástica favorable así como utilizar os distintos recursos procedimentais e conceptuais idóneos para a execución da obra na súa dimensión compositiva e estética.	A2	C5
		C9	D2
		C34	D5
		C53	D7
		C55	D8
		C56	D9
		C57	D11
		C58	D13
	C63	D17	
		D21	

Poder valorar os fundamentos e ámbitos de actuación das distintas formas de expresión artística, así como o patrimonio artístico.	B2	C41 C53 C56 C58	D8 D12 D13 D15 D16 D19 D21
Facilitar a representación e a expresión a través das linguaxes plásticas, visuais e audiovisuais profundizando nos novos medios e estratexias plásticas para transmitir os coñecementos e propor espazos e modos expresivos que sirvan ao alumno/a como ferramenta de linguaxe e espazo de construción plástica.	B2	C34 C41 C53 C55 C56 C57 C58 C62	D1 D2 D7 D8 D9 D13 D17
Ser capaces de mellorar a capacidade de comprender, ler, visionar crear e producir dentro das linguaxes artístico visuais e plásticas promovendo metodoloxías para facer que a apreciación estética sexa máis alcanzable para o alumnado.	B11	C5 C7 C9 C23 C25 C29 C41 C53 C55 C56 C57 C58 C61	D1 D2 D5 D7 D8 D12 D13 D16 D17 D21
Ser capaz de producir imaxes e propostas obxectuais en dúas e tres dimensións, ben estruturadas, A2 conceptualmente acotadas, con calidade compositiva e detalladas sobre temas e proxectos no ámbito dos coñecementos típicos e característicos da área Artística Visual.	A3	C5 C53 C55 C56 C58 C63	D1 D5 D7 D8 D13 D17 D19 D20 D21
Coñecer e avaliar o currículo escolar das Didácticas da Expresión Artística	A5	B1 B7	C1 C2 C4 C7 D1 D2 D8 D9 D11 D13
Adquirir e consolidar hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma, creativa e cooperativa e promovelos no estudantado desde a participación e o esforzo individual.	B11	C5 C7 C9 C12 C29 C60 C61 C65 C66	D1 D9 D11 D15 D19
Ter dominio e comprender adecuadamente toda a densidade e complexidade das imaxes e producións visuais; as obras de arte, os símbolos e sinais visuais, a publicidade e os medios de comunicación de masa. Os obxectos, as pezas, construcións e edificios que constitúen a cultura material e conceptual antiga e contemporánea.		C5 C23 C58	D1 D13 D19

Contidos

Tema	
Desenvolvemento curricular e artes plásticas na educación infantil	Modelos de ensinanza das artes plásticas Historia da educación artística Expresión plástica e educación infantil
O concepto de "arte ampliada" como base da educación e a conciencia no territorio da plástica	A arte a partir dos anos 60: pop, arte conceptual, minimal, land art, arte de acción, arte procesual, body arte, performance, arte sonoro... O novo papel do/a espectador/a O cuestionamento da durabilidade A artistización do cotiá, cuestionamento aurático

Elementos básicos da linguaxe plástica I e II	Linguaxe e comunicación visual Lectura de imaxes Punto, liña, plano Cor, textura, composición e volume
A linguaxe plástica infantil: desenvolvemento perceptivo e características psicoevolutivas	Características e evolución da linguaxe plástica infantil
O concepto creatividade	Mitos sobre a creatividade Definición de creatividade O papel da imaxinación na creación Pensamento converxente vs. pensamento diverxente Teoría das intelixencias múltiples de Gardner
Linguaxes artísticas e metodoloxías docentes na educación artística.	Planificación de contidos Elaboración de propostas puntuais e resolución de exercicios Procesos de debuxo e elaboración grafomotriz Formulacións e organización conceptual de contidos A materialización final Presentación e avaliación de proxectos

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	0	2
Eventos científicos	2	0	2
Resolución de problemas	15	30	45
Traballo tutelado	14	35	49
Lección maxistral	20	32	52

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Eventos científicos	Conferencias e obradoiros
Resolución de problemas	Execución técnica adecuada de procedementos e experimentacións de carácter artístico, plástico e visual específico.
Traballo tutelado	Planificación e elaboración de materiais e recursos didácticos específicos (plásticos e/ou audiovisuais) para Educación Infantil.
Lección maxistral	Exposición de contidos relacionados coa materia. Grupos de discusión, e debates sobre os contidos dos diferentes temas da materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	Farase seguimento do traballo, para orientar ao alumnado na realización do exercicio. No potencial escenario de docencia semipresencial, as sesións de titorización poderán realizarse presencialmente, no despacho do laboratorio de plástica da Facultade de Ciencias de la Educación e do Deporte, ou por medios telemáticos baixo a modalidade de concertación previa no horario que se estableza.
Traballo tutelado	Se observará a evolución do traballo nas distintas fases do proceso creativo e de execución. Deste xeito se atenderá ao alumnado solventando os bloqueos do proceso de indagación e resolvendo dúbidas sobre a elaboración do traballo. No potencial escenario de docencia semipresencial, as sesións de titorización poderán realizarse presencialmente, no despacho do laboratorio de plástica da Facultade de Ciencias de la Educación e do Deporte, ou por medios telemáticos baixo a modalidade de concertación previa no horario que se estableza.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Eventos científicos	Debate e participación activa en foros	10	A3	B7	C23 C25 C41 C57	D12 D13

Resolución de problemas	Execución técnica adecuada de procedementos e experimentacións de carácter artístico, plástico, de deseño e visual específico.	30	A5		C23 C34 C41 C56 C58	D1 D2 D7 D8 D15 D17 D21
Traballo tutelado	Elaboración dun traballo de formalización plástica e/ou audiovisual cun sentido didáctico	30	A3	B1 B11	C1 C4 C25 C29 C53 C55 C56 C57 C58 C59 C62 C63	D1 D2 D7 D8 D9 D13 D15 D16 D17 D20 D21
Lección maxistral	Proba de preguntas obxectivas	30	A2 A3	B11	C1 C2 C4 C5 C58 C59 C61 C62 C63 C66	D1 D8 D11 D13 D15 D17 D21

Outros comentarios sobre a Avaliación

As datas de exames poden consultarse na web da facultade no apartado de organización académica <http://fcced.uvigo.es/gl/docencia/exames>

A asistencia (presencial, telemática ou mixta, segundo proceda) a clase é importante para o correcto desenvolvemento do curso.

Para superar a materia será necesario obter unha media de 5 calculando as porcentaxes detalladas en cada un dos bloques de avaliación. É imprescindible ter un 4 como nota mínima en cada un dos bloques para que se proceda a calcular a nota media.

De non ter superada a materia en primeira convocatoria, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo

Os/as alumnos/as que non tiveran asistido ou non cubran a porcentaxe obrigatoria de asistencia (presencial, telemática ou mixta, segundo proceda) durante o curso académico ordinario, deberán superar unha proba escrita de contidos mínimos teóricos que lles dará dereito á valoración do resto de entregas. Para coñecer o detalle dos contidos e avaliación das entregas terán que contactar ao inicio do cuadrimestre, co profesorado responsable da materia mediante as titorías.

Cristina Varela Casal: (Despacho Virtual 2624, clave: p31oP3Eq; ou por correo electrónico: cristinavarelacasal@uvigo.es)

SEGUNDA CONVOCATORIA

Os/as alumnos/as que non tiveran asistido ou non cubran a porcentaxe obrigatoria de asistencia (presencial, telemática ou mixta, segundo proceda) durante o curso académico ordinario, deberán superar unha proba escrita de contidos mínimos teóricos que lles dará dereito á valoración do resto de entregas. Para coñecer o detalle dos contidos e avaliación das entregas terán que contactar ao inicio do cuadrimestre, co profesorado responsable da materia mediante as titorías.

No caso de alumnos/as que aínda asistindo regularmente a clase (na modalidade que se estableza) e presentando as entregas parciais puntualmente non logren superar a materia deberán presentar na segunda convocatoria so aquelas entregas nas que non alcanzasen a nota mínima de 5. As notas das partes aprobadas conservaráselles durante unha convocatoria.

As datas de exames pódense consultar na web da facultade no apartado de organización académica.

<http://fcced.uvigo.es/gl/docencia/exames>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Arheim Rudolf, **Arte y percepción visual**, 2ª ed., Alianza forma, 2002

Bellocq Chislaine el Gil Díaz María, **Tocar el arte. Educación Plástica en Infantil y Primaria**, 1ª ed., Kaleida Forma, 2010

LOWENFELD, V., **Desarrollo de la capacidad creadora**, 2ª ed, Kapelusz, 1980

Barbe-Gall F., **Cómo hablar de arte a los niños.**, 1ª, Paidós., 2010

Marín, R (coord), **Didáctica de la Educación artística**, 1ª ed, Pearson, 2003

Guasch, Ana María, **El arte último del siglo XX**, 1ª ed, Alianza, 2000

Bibliografía Complementaria

Eisner, Elliot W., **Educación la visión Artística**, 1ª ed, Paidós, 1995

Foster, Hal; Krauss, Rosalind; Yve Alain; Boris H.D. Buchloh, Benjamin, **Arte desde 1900:modernidad, antimodernidad, posmodernidad.**, Akal, 2006

GARDNER, Howard, **Educación artística y desarrollo humano**, 1ª ed, Paidós, 1994

Machon Antonio, **Los dibujos de los niños: génesis y naturaleza de la representación gráfica. Un estudio evolutivo.**, 1ª ed, Cátedra, 2009

Maier, M., **Materias y técnicas de Arte**, 2ª ed, Blume, 2005

Morante F., **"Análisis y evaluación de la obra de arte"**, Edinumen,

Wilson, Brent, **La enseñanza del dibujo a partir del Arte**, Paidós, 2004

Klein, j y Klein, S, **Arte Contemporáneo? Guía para niños**, 1ª ed, Nerea, 2012

VV.AA, **El Arte Contemporáneo en la educación artística**, 1ª ed, Ereida, 2008

Vgostkii, **La imaginación y el arte en la infancia**, 2ª ed, Akal, 1990

Jenny, P, **Técnicas de dibujo**, 1ª ed, Gustavo Gili, 2013

VV.AA, **Figuras, formas y colores**, 1ª ed, Graó, 2003

Caja,J (coord), **La educación visual y plástica hoy**, 1ª ed, Graó, 2002

Bellocq, G;Gil Díaz, M, **Tocar el arte**, 1ª ed, Kaleida, 2010

Jenny , P, **La mirada creativa**, 1ª ed, GG, 2013

Berger, John, **Modos de ver**, 3ª ed, Gustavo Gili, 2016

Marchán Fiz, Simón, **Del Arte Objetual al arte de concepto:1960-1974**, 2ª ed, Akal, 2012

Aguirre, I., **teorías y práctica en educación artística**, 1ª ed, Octaedro, 2007

Acaso M., **La educación artística no son manualidades: nuevas prácticas en la enseñanza de las artes y la cultura visual.**, Catarata, 2009

Benítez, M. L., **Los lenguajes artísticos en la educación infantil: la resolución de problemas por medio del lenguaje plástico.**, 2014

Yamila, D., **Aprender y enseñar a través de imágenes. Desafío educativo**, 2014

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Obradoiro de creatividade artística/P02G110V01906

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Educación: Novas tecnoloxías aplicadas á educación infantil/P02G110V01103

Outros comentarios

A asistencia puntual e continuada ás clases é condición indispensable para superar a materia dado a súa caracter eminentemente procedimental e a forte carga de contidos, imprescindibles para o desenvolvemento das prácticas, que se envorcan nas clases maxistras.

Plan de Continxencias

Descrición

=== MEDIDAS EXCEPCIONAIS PLANIFICADAS ===

Ante a incerta e imprevisible evolución da alerta sanitaria provocada pola COVID- 19, a Universidade establece una planificación extraordinaria que se activará no momento en que as administracións e a propia institución o determinen atendendo a criterios de seguridade, saúde e responsabilidade, e garantindo a docencia nun escenario non presencial ou non totalmente presencial. Estas medidas xa planificadas garanten, no momento que sexa preceptivo, o desenvolvemento da docencia dun xeito mais áxil e eficaz ao ser coñecido de antemán (ou cunha ampla antelación) polo alumnado e o profesorado a través da ferramenta normalizada e institucionalizada das guías docentes DOCNET.

=== ADAPTACIÓN DAS METODOLOXÍAS ===

* Metodoloxías docentes que se manteñen

Para o curso 2021-2022, non hai modificacións significativas nas metodoloxías nos tres escenarios docentes previstos. A única adaptación salientable, é a relativa ao seu modo de execución. Dentro do posible escenario de ensinanza mixta ou semipresencial, as metodoloxías se levarían a cabo de xeito presencial e virtual. Por outra banda, no escenario de ensinanza a distancia, as metodoloxías previstas se adaptarían a unha modalidade de execución virtual.

* Metodoloxías docentes que se modifican

Non se modifica a dinámica propia de ningunha metodoloxía docente, excepto, como se di no apartado anterior, a súa modalidade de execución; presencial e virtual (no caso dun escenario mixto); e exclusivamente virtual (no caso dun escenario a distancia).

* Mecanismo non presencial de atención ao alumnado (titorías)

No potencial escenario de docencia semipresencial, as sesións de titorización poderán realizarse presencialmente, no despacho do laboratorio de plástica da Facultade de Ciencias de la Educación e do Deporte, ou por medios telemáticos baixo a modalidade de concertación previa no horario que se estableza.

Cristina Varela Casal: (Despacho Virtual 2624, clave: p31oP3Eq; ou por correo electrónico: cristinavarelacasal@uvigo.es)
Iciar Ezquieta: (Despacho virtual 742, clave: Difacticayarte; ou por correo electrónico : iciarezquieta @uvigo.es)

No caso dun escenario docente na modalidade a distancia, a titorización realizarase unicamente polos medios telemáticos mencionados.

Modificacións (se proceder) dos contidos a impartir

No hai modificacións nos contidos a impartir.

Bibliografía adicional para facilitar a auto-aprendizaxe

A bibliografía adicional, no caso de que houbese, será proporcionada ao longo do desenvolvemento da materia, para cada tema.

Outras modificacións

=== ADAPTACIÓN DA AVALIACIÓN ===

* Probas xa realizadas

Sen modificación na tipoloxía das probas programadas, os criterios de avaliación, nin na ponderación destes na nota final.

* Probas pendentes que se manteñen

Todas as probas propostas na guía docente se manteñen en cualquera das tres modalidades de ensinanza previstas: presencial, mixta e a distancia.

Os criterios de avaliación, así como a súa ponderación sobre a nota final, se manteñen.

Os procedementos ou tipoloxía das probas de avaliación, tampouco se modifican no seu contido, pero sí no seu modo de execución, no caso dos dous potenciais escenarios docentes extraordinarios previstos.

Así, no caso de estar nunha situación de ensinanza mixta ou semipresencial, as probas de avaliación poderán ser organizadas de xeito presencial, dependendo das instalacións e medios dispoñibles. Se non fora posible facelas presencialmente, se combinaría a modalidade presencial coa virtual, ou se realizarían exclusivamente de xeito virtual. Se a situación é de ensinanza virtual todas as probas de avaliación se realizarán de xeito virtual.

* Probas que se modifican

Non hai

* Novas probas

Non hai

* Información adicional
Non hai
